Floraväktarna i Skåne Rapporterar

Vitnoppa i Skåne

Tomas Persson

Vitnoppa, *Pseudognaphalium luteoalbum*, är en liten grågrön korgblommig växt, Asteraceae, med basal bladrosett av vitulliga blad (figur 2a), och upp till ett par decimeter höga stjälkar (figur 1 & 3) med blekgula små korgar samlade i täta huvuden (figur 2b). Stjälkblad och rosettblad är i kanten krusiga (figur 2). Vitnoppan är oftast ettårig (Nyman 1867), men kan ibland bli tvåårig (egen observation).

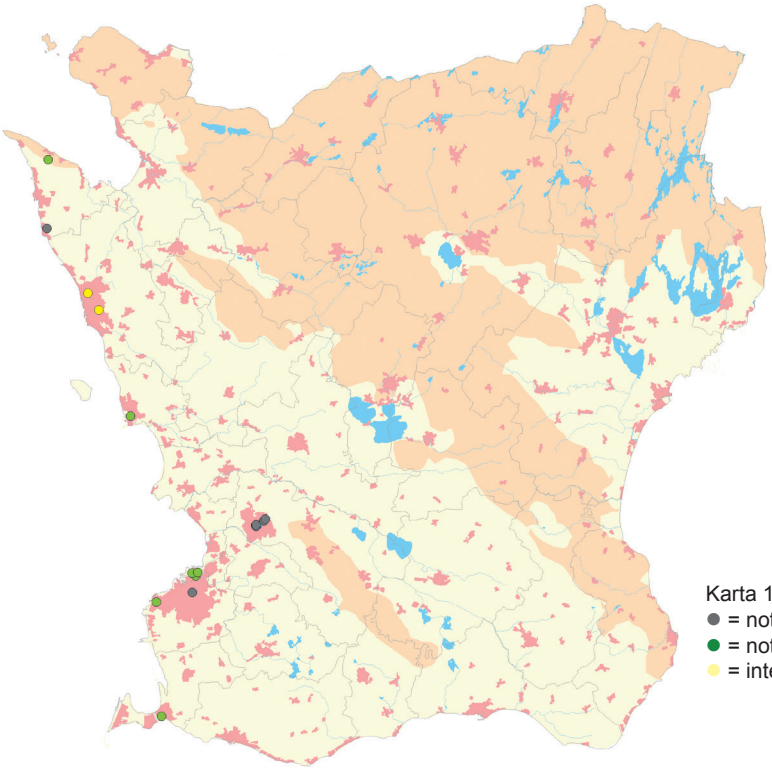
Vitnoppan är mycket konkurrenssvag, och ses numera främst i nyrörd eller nyanlagd grus och stenmjöl, ofta i stadsmiljö, såsom mellan stenar på trottoarer, gator och torg. Vitnoppan är närbesläktad med hedblomster, *Helichrysum arenarium*, och de vegetativa delarna hos de två arterna är också tämligen lika, men kan skiljas åt på vitnoppans krusiga bladkanter.

Förekomster då och nu

Nyman (Nyman 1867) nämner att vitnoppa är spridd över världen, och bland annat finns på Napoleon Bonaparts grav på St Helena. (Observera dock att kvarlevorna nu är sekundärt deponerade i Invaliddomen i Paris.)

I Skåne är vitnoppa känd sedan början av 1800-talet (Weimarck 1963). Lilja (Lilja 1870) nämner att vitnoppa är sällsynt på ”sandfält på fuktig botten wid hafvet” och nämner flera lokaler på och i närheten av Falsterbohalvön: Skanör och Falsterbo, Skanörs ljung samt Lilla och Stora Hammar. Areschough (Areschoug 1881) ger samma lokaluppgifter.

Weimarck och Weimarck (Weimarck & Weimarck 1985) anger att vitnoppa förutom på sandig mark också förekom på trädesåkrar, men att den senaste spontana förekomsten

Karta 1. Vitnoppa i Skåne fr.o.m. 2009.
● = noterad 2019 eller senare
● = noterad 2018 eller tidigare
● = inte återfunnen vid senaste besök

Fig. 1. Vitnoppa i Lund augusti 2022.
Foto: Stefan Andersson.

var i Skanör 1973. Tyler m.fl.(Tyler m.fl. 2007) anger att den sedan 1979 endast förekommit tillfälligt i Skåne. Såsom sådant tillfälligt fynd kan ett fynd 1990 i Helsingborg hänföras.

År 2007 hittades vitnoppa på Stattena i Helsingborg och förekom på denna lokal fram till och med 2019 (floraväkteriet). Härefter har arten dykt upp på flera lokaler i västra Skåne, såsom Brunnby, Viken, Helsingborg, Landskrona, Lund, Malmö, Limhamn och Skanör (karta 1). Ibland har förekomsterna varit kortvariga, men på andra har arten funnits under flera år och finns i flera fall kvar.

Sedan omkring tio år har vitnoppa förekommit på flera ställen i centrala Lund, i synnerhet i området innanför och omkring en triangel med hörn i Allhelgonakyrkan, Lunds central och Universitetshuset. De senaste åren har antalet individer i Lund ökat betydligt, vilket har haft samband med markarbeten runt den nya spårvägen samt uppgrävningen av St Petri kyrkogata. Arbetena har resulterat i rikliga tillgång på nylagdt stenmjöl mellan stenar och plattor på trottoarer och torg, och där trivs vitnoppan förträffligt.

I Danmark tycks en viss ökning av vitnoppa kunna skönjas. Under 2018–2023 har arten förutom på Pepparholm observerats fjorton gånger i Köpenhamn och två gånger på Jyl-

Fig. 2. Vitnoppa i Lund november 2023. a. Bladrosetter. b. Korgar i huvud. Observera de krusiga bladkanterna.
Foton: Tomas Persson.

land (uppgift från >naturbasen.dk<). I Sverige utanför Skåne har arten på senare år observerats i Halmstad, Mölndal, Tjörn, Uppsala och Söderhamn (uppgift från Artportalen).

Resultat av floraväkteriet

Sedan 2009 har 17 floraväkterilokaler för vitnoppa besökts i Skåne. På 3 av dessa lokaler kunde arten inte längre återfinnas vid senaste besöket. För hela 7 lokaler har det senaste besöket varit 2018 eller tidigare, och det är inte särskilt troligt att arten finns kvar på dessa lokaler. Återstår sålunda 7 floraväkterilokaler där det kan anses troligt att arten finns kvar.

Vitnoppa har tydligt ökat i Skåne under de senaste 10 åren. Från undersökta lokaler är tendensen tydlig att arten sällan uppehåller sig mer än några år på en och samma lokal, men detta kompenseras av att arten ständigt upptäcks på nya lokaler, inte minst i stadsmiljö i Lund och Malmö.

Referenser

[1] Areschoug, F. W. C. 1881. *Skånes flora, innefattande de fanerogama och ormbunkartade växterna. Andra upplagan*. Gleerups, Lund.

[2] Lilja, N. 1870. *Skånes flora, innefattande Skånes fanerogamer och i ett bihang Skånes ormbunkar, de på åkren odlade vext- och sädesslagen och de i öfriga Sverige förekommande fanerogamer utom fjällvexterna, med karakterer, vextställen och nytta, jemte ett vextgeografiskt namnregister m.m., ny omarbetad upplaga, andra bandet.* Stockholm.

[3] Nyman, C. F. 1867–1868. *Utkast till svenska växternas naturhistoria eller Sveriges fanerogamer skildrade i korthet med deras växställen och utbredning m.m. Deras egenskaper, användning och historia i allmänhet, sednare delen*.

[4] Tyler, T. m.fl. (red.) 2007, *Skånes flora. Arterna och deras utbredning*. Lunds Botaniska Förening, Lund.

[5] Weimark, H. 1963. *Skånes flora*. Bokförlaget Corona AB, Malmö.

[6] Weimark, H. & Weimark G. 1985. *Atlas över Skånes flora*. Lund.

Fig. 3. Vitnoppa ur Oeder, G.C. 1819–1823, *Flora Danica*, vol. 10, t. 1763.